

TEMA MONOGRÀFIC

---

## **Memòria i fonts orals en història de l'educació**

Memory and oral sources in the history of education

## Presentació

## Presentation

**Salomó Marquès i Sureda**

Universitat de Girona

Afirmar que hi ha un interès creixent d'alguns sectors de la societat per recuperar la nostra memòria passada no és dir gaire res de nou. Llegint la premsa o mirant les notícies a la televisió podem constatar-ho. Es tracta d'una recuperació que es fa a partir de la documentació escrita i del testimoni directe dels protagonistes, de les biografies, de la memòria oral...

Aquest afany per conèixer el passat més recent a través de recollir el testimoni directe dels mateixos protagonistes no és nou. Ja fa anys que algunes publicacions varen estimular aquest tipus de recerques. Penso, per exemple, en un dels llibres pioners, el de Ronald Freser, *Recuérdalo tú y recuérdalo a otros: historia oral de la Guerra Civil española*. La incorporació de les fonts orals en la recuperació de la nostra història més recent ha anat en augment amb el pas dels anys.

En l'àmbit català, una de les primeres aportacions van ser les actes del Col·loqui sobre les fonts orals, celebrat a Palma el 1984 i publicat el 1992. A l'aparició, el 1989, de la revista *Historia y fuente oral*, han seguit publicacions monogràfiques i actes de seminaris i col·loquis que han posat de relleu la importància del tema, així com els aspectes positius i negatius d'aquests tipus de recerques. El llibre de José Miguel Marinas i Cristina Santamaría, *La historia oral: Métodos y experiencias*, publicat el 1993, o l'obra col·lectiva *Fuentes orales: La investigación a las tierras de parla catalana. Actes de les Jornades de la CCEPC*, editada el 2003, en són alguns exemples.

El llibre publicat recentment per Assumpta Montellà sobre *La Maternitat d'Elma* és un bon exemple de l'ús de la història oral per recuperar el passat més recent. Estic segur que l'èxit d'aquesta publicació, que ja porta tres edicions en un sol any, no és només pel tema en si, l'existència d'una maternitat els anys de la Segona

Guerra Mundial a tocar dels camps de concentració del Rosselló, sinó pel testimoni directe que s'hi recull de les mares i dels infants nascuts en aquest centre. És la veu de l'esperança, la veu dels qui varen sobreviure al terror i a la guerra el que dona relleu a aquest llibre.

També en el camp de la història educativa hi ha hagut darrerament algunes publicacions que tracten aquesta temàtica. Penso en publicacions com la coordinada per Agustín Escolano i José M. Hernández Díaz, *La memoria y el deseo: Cultura de la escuela y educación deseada*, del 2002. Una revista de prestigi com *Temps d'Educació* també hi ha dedicat un monogràfic, el número 28, publicat entre els anys 2003 i 2004, titulat *Memòria, relat biogràfic i formació*.

La memòria ens permet de completar el que ens diu la història feta a partir de la documentació escrita. En aquest sentit la història escolar és un excel·lent camp per a l'ús de la historiografia oral. Aquest desvetllament no solament es produeix en el camp universitari gràcies a l'interès del professorat que estimula les recerques locals (no localismes) fetes amb dignitat. També està creixent entre l'alumnat dels estudis de batxillerat. Cada vegada són més els nois i noies que, tutoritzats per professors, s'inicien en aquest tipus de recerca.

Des de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana volíem contribuir a la reflexió sobre el tema. El tema de la memòria i l'ús de les fonts orals en la història de l'educació havia sortit diverses vegades en les reunions de la Comissió Permanent de la Societat. A l'hora de pensar en possibles seminaris aquest era un tema recurrent perquè considerem que encara hi ha els testimonis directes de la nostra història educativa més recent i val la pena recollir els seus records. Encara hi ha nens i nenes que varen venir refugiats en temps de la República en guerra i que varen anar a les escoles de les poblacions que els varen acollir; encara queden mestres i alumnes que varen viure l'escola franquista; encara hi ha els testimonis directes que varen crear els grups de renovació pedagògica a moltes comarques catalanes; encara hi ha els mestres que varen aplicar la Llei del 1970; encara hi ha...

Finalment, a la tardor del 2005 i convocats per la Societat d'Història de l'Educació, ens vàrem aplegar un grup de persones interessades per tractar el tema amb l'ajuda de tres ponents. Ho vàrem fer a Girona responent a la política de descentralització geogràfica.

El format de seminari va bé perquè permet l'intercanvi d'opinions i el debat, sempre enriquidor. Té l'inconvenient per als que no poden assistir-hi, que no poden participar de la riquesa intel·lectual de la trobada. Això se supleix, en part, amb la publicació de les ponències. Aquest és l'objectiu d'aquest monogràfic que ara teniu a les mans: oferir als lectors, bona part dels quals no varen assistir al seminari, i també a totes aquelles persones interessades l'oportunitat de llegir els

textos escrits de les ponències que es varen desenvolupar en aquella sessió, celebrada el dia 7 d'octubre de 2005.

De la qualitat dels ponents no cal dir-ne gaire res. Són persones ben conegudes en el seu àmbit per les publicacions i les recerques que porten a terme. Els textos que segueixen són una mostra clara de la seva vàlua intel·lectual.